

José Antonio
Montero
Vilar

Xornada de estudio sobre o Estatuto de autonomía de Galicia

(Ourense e Lugo, 5 e 6 de abril de 1995)

Bolseiro da
EGAP

Os días 5 e 6 de abril de 1995 a EGAP organizou unha xornada de estudio sobre o Estatuto en Ourense e Lugo respectivamente. A xornada foi un éxito porque é un tema que segue a estar de actualidade no seu desenvolvemento.

Baixo o título “Xornada de estudio do Estatuto de autonomía”, os distintos relatores trataron fundamentalmente a visión do progreso autonómico desde o Estatuto, aprofundando no seu estudio, como texto fundamental do desenvolvemento harmónico dentro do marco constitucional.

Trala apertura da xornada, realizada en Ourense polo delegado da Consellería da Presidencia don Ramón Mariño Rivas e o director da Escola Galega de Administración Pública, comezou a xornada coa conferencia deste último, despois

de destaca-lo honor que supón a realización dunha xornada de estudo no V aniversario con profesores das tres universidades galegas. Don Xaime Rodríguez-Arana salientou o interese xerado, xa que coñecer en profundidade as normas que rexen a existencia dos pobos é un bo termómetro da vitalidade dos mesmos. Tratou o relator o Estatuto de Galicia como fonte do dereito público galego e a distribución de competencias entre o Estado e a Comunidade Autónoma que resulta do texto constitucional e do Estatuto galego.

Na análise do problema sinalou como peza clave o interese, xa que o art. 1º do Estatuto, en consonancia co art. 137 da Constitución, di que a principal tarefa da Comunidade Autónoma é a defensa de Galicia e dos seus intereses; en defensa dos seus intereses a Comunidade terá unha determinada esfera de competencias. Estas competencias serán as que permiten levar adiante os obxectivos estatutarios básicos como son a defensa da identidade de Galicia, a promoción da solidariedade de todos cantos integran o pobo galego ou o dereito dos galegos a viviren na súa propia terra, a normalización no uso do galego ou a plena participación de tódolos galegos na vida política, económica, cultural e social.

A distribución de competencias vén sendo desde 1978 peza clave para a organización dun Estado composto como é o Estado español. Partindo dunha lectura atenta dos arts. 148 e 149 da Constitución, existe unha división tripartita das competencias en: exclusivas do Estado, exclusivas da Comunidade Autónoma e concorrentes ou compartidas. Esta división refórzase con diferentes artigos que no Estatuto tratan da execución de competencias do Estatuto ou do seu desenvolvemento lexislativo.

A Comunidade Autónoma non deixa de ser unha corporación pública de base territorial e natureza política que tamén é Estado, cuestión que non temos que esquecer, e máis se o formulamos desde a óptica da proposta de Administración única. Neste sentido temos que dicir que non existen competencias do Estado que non admitan capacidade de xestión polas comunidades autónomas.

A complexidade do sistema vese reforzada polo feito de que a asunción de competencias non se fixo dunha soa vez senón que se fixo dun xeito progresivo sancionado na mesma Constitución. En todo caso, débese lembrar que a existencia de competencias exclusivas, entendidas como o recoñecemento constitucional de competencias lexislativas da Co-

munidade Autónoma galega, que permite que se poida falar dun auténtico dereito público galego. Un dereito que versa sobre materias de competencia exclusiva da Comunidade Autónoma e determinado polo territorio.

Esta especial relación co territorio está xa recollida no artigo 38 do Estatuto, que afirma que en materias de competencia exclusiva da Comunidade Autónoma, o dereito propio de Galicia é aplicable no seu territorio con preferencia a calquera outro.

O relator dixo que o Estatuto xorde como unha ponte entre o pasado e o futuro. É o ordenamento xurídico dunha comunidade construída ó longo da historia e o garante da conservación das peculiaridades adquiridas ó longo dun proceso histórico como progreso da propia comunidade cara a un futuro.

Na quenda de preguntas en Ourense, fíxose especial fincapé na posibilidade de aplica-lo principio de subsidiariedade recollido no Tratado da Unión Europea ás comunidades autónomas, e a posible e necesaria intervención de Galicia na negociación de tratados internacionais, de importancia crucial no tema pesqueiro.

A continuación interveu o profesor Vilas Nogueira, que iniciou o seu relatorio lembrando a distinción constitucional entre rexións e nacionalidades establecida no art. 2 da nosa Carta Magna, aínda que o Tribunal Constitucional nos veña lembrar que a distinción non ten transcendencia xurídica nin institucional. Si se pode afirmar que ten transcendencia política; o que é evidente é que a distinción existe no referido art. 2, e por tanto debe ter algunha transcendencia. Son innumerables as definicións de nación que podemos concretar nunha comunidade cunha particular identidade colectiva, e esa identidade para uns é lingüística, para outros é económica, histórico-cultural, ou a suma de todas elas. Galicia vémosla neste sentido como unha nacionalidade histórica que se recoñece na Constitución a través da vía do art. 151.

O relator fixo unha análise con referencias históricas moi significativas, destacando o papel máis significativo do Parlamento, máis como designador do presidente que ten que ser membro do Parlamento que como poder lexislativo. Na nosa Comunidade os conselleiros non poden releva-lo presidente e distinguiu, fronte ó Estado, que en Galicia non

existe o bicefalismo de rei-primeiro ministro, senón que ámbalas funcións de executivo e representatividade da CA encárnaas o presidente da Xunta.

Tamén destacou a esixencia dun número mínimo de votos para obter a representación no Parlamento, o cal lle pareceu oportuno. No Estatuto dos 16 non se establecía nada, de aí pasou ó 3% dos votos válidos e actualmente está no 5%; isto, a xuízo de moitos é loable, por canto facilita a gobernabilidade. Sen embargo, existen opinións en contra que entenden que se deforma a vontade popular, e criticou que no fondo estaba latente evitar escisións do partido gobernante.

Continuou a análise destacando o incremento do voto conservador, e a caída da situación de abstencionismo que era típica de Galicia. Ademais, é preciso que se distinga politicamente entre provincias orientais e provincias occidentais e a súa representatividade, o que nos leva a cuestionar o ruralismo e a persistencia de fenómenos caciquís.

Don Pablo González Mariñas desenvolveu a falta de axuste na CA das distintas administracións desde unha visión de Galicia como espazo administrativo, e iniciou a súa exposición formulando a frustración do tema da Administración indirecta ó darse un neocentralismo autonómico, indicando que as leis autonómicas son pouco favorecedoras da delegación. O Estatuto admite a delegación no art. 41, delegación como exercicio fronte á transferencia en que ademais do exercicio se transfire a titularidade. Neste sentido, cómpre facer referencia á disposición adicional terceira na que, admitindo a delegación nas deputacións provinciais, fala de transferencia, que debe entenderse como exclusivamente transferencia de funcións.

O hoxe membro do Consello Consultivo, don Antonio Carro Fernández-Valmayor, realizou unha exposición do modelo parlamentario de Galicia, iniciando o tema cunha análise histórico-teórica do parlamentarismo universal, para despois desenvolver historicamente o caso español. A continuación examinou o control parlamentario do Goberno na Constitución de 1978, para xa centrarse no tema do Estatuto de autonomía e o control do Parlamento autonómico, así como a estruturación autonómica do poder executivo. É o art. 10 do Estatuto o que confire as funcións clásicas de legislar, control do executivo e aprobación dos presupostos, ó tempo de outorgarlle a función de esixir-lles, de se-lo caso,

responsabilidade política, á Xunta e ó seu presidente, destacando a especial referencia a esta última función que aparece claramente diferenciada.

Destacou, por último, a inicial ausencia da regulación dunha das bases fundamentais de réxime parlamentario, é dicir, a facultade presidencial ou governamental de disolución do Parlamento, o que provocaría tanto o cesamento da Xunta como a convocatoria inmediata de eleccións anticipadas. Ausencia soamente explicada e explicable desde a perspectiva da estabilidade governamental e o medo a provocar no Estado español a posibilidade de consultas populares en cadea, e que foi finalmente satisfeita a través dunha reforma puntual da Lei reguladora da Xunta e do seu presidente en 1988. Con iso pechábase adecuadamente en Galicia un modelo de Goberno de corte parlamentario, sen dúbida enfrontado ós retos e desafíos que subministra permanentemente a dinámica política do mundo no que vivimos.

Para remata-las intervencións, o profesor Rodríguez Ennes disertou sobre o Tribunal Superior de Xustiza de Galicia. Expuxo que o Estatuto de autonomía pasa por tódalas institucións, incluso a xudicial, sen prexuízo dos importantes dotes de centralismo que se dan neste tema, ó seu xuízo. Así vemos que será escasa a competencia fóra do recurso de casación en dereito civil e foral, sen prexuízo de verse actualmente aumentada, non desde o punto de vista competencial, senón desde o punto de vista substancial, ó promulgarse a nova compilación de dereito civil e foral de Galicia. Os tribunais superiores de xustiza non estaban en principio na Constitución, sendo introducidos por unha emenda *in voce* de minoría catalana. Destacou o relator que os tribunais superiores de xustiza teñen un territorio que é básico no seu desenvolvemento e implicación no desenvolvemento autonómico.

O presidente do Tribunal Superior de Xustiza de Galicia é nomeado polo rei por proposta do Consello Xeral do Poder Xudicial, sendo mérito preferente coñece-lo dereito de Galicia. A Sala do Civil ocúpase en casación de cuestións de dereito foral e a Sala do Penal encárgase de supostos de aforamento. O profesor Rodríguez Ennes desenvolveu os diferentes artigos da Lei orgánica do poder xudicial onde se regula este órgano básico, e piar fundamental do desenvolvemento integral do proceso autonómico. 